

de Bibliotheek
Zoetermeer

CKC &
partners

Cultuureducatie met Kwaliteit

Doorlopende leerlijn beeldende kunst
Groep 1/2
Lessenreeks 'basis'

Deze leerlijn is ontwikkeld door CKC & partners.

Ik en de wereld

Informatie over 'Ik en de wereld'

Groep 1/2, lessenreeks 'basis', vier lessen van 60 minuten

Doel van de lessenreeks:

De leerlingen leren gericht te kijken naar de natuur en hun leefwereld. Ze verfijnen hun motoriek, tastzin en kleurgevoel en ontwikkelen gevoel voor verhoudingen en ruimtelijkheid. In deze lessenreeks werken ze met de volgende materialen en technieken: waarnemen, ruimtelijk plastisch vormen, collage, tekenen en schilderen. Beeldaspecten die aan bod komen zijn lijn, vlak, kleur, vorm, ruimtelijke vorm en compositie. Ze leren werken volgens een richtinggevend creatief proces: ze oriënteren zich op de opdracht, onderzoeken het materiaal, voeren een eigen, creërende opdracht uit en evalueren op hun werk en het werkproces.

Materiaallijst:

Les 1:	Wit tekenpapier A3-formaat en hard vetkrijt.
Les 2:	Wit tekenpapier A3-formaat, schoolverf (rood, geel, blauw, paars, oranje, groen), kwasten, waterbakken en papieren handdoekjes.
Les 3:	Kleisnijdraad, zachte oefen- of fijne chamotteklei (twee stukken: grootte van een sinaasappeltje, ca. 300 gr per leerling en grootte van een ei, ca. 200 gr per leerling), allerlei plantenmateriaal geknipt tot klein formaat, per leerling een nat badstofdoekje, stukje A5 gekleurd papier met namen leerlingen, evt. kleine bakjes en kleiplankjes.
Les 4:	Per leerling één A4-papier en één stevig A3- of A4-tekenpapier, gekleurd papier, transparant papier in kleuren, een potje kleuterlijm, oliepastelkrijt.

Les 1: Kind en knuffel

Kind en knuffel	Figuurtjes	Speelwereld	Vormen herkennen
-----------------	------------	-------------	------------------

In deze les leren de leerlingen met vetkrijt lijnen en vlakken te maken, contouren aan te brengen en vormen te tekenen van mensen en dieren.

Les 2: Buitenspelen

Het schilderij	Verfverwerking	Seizoen	Jouw schilderij
----------------	----------------	---------	-----------------

De leerlingen bekijken een echt schilderij en bespreken waar het van gemaakt is en wat erop afgebeeld is. Tevens leren ze de beginselen van het schilderen. Ze leren verf aan te brengen met de kwast en hun vingers.

Les 3: Natuur en ik

Natuur en ik	Klei en tak	Tuin en bewoners	Mijn tuintje
--------------	-------------	------------------	--------------

De leerlingen beleven de verschillen in vorm en textuur van natuurmaterialen. Ze weten hoe die te gebruiken in een zelf te creëren omgeving. Zij nemen daarin zelf plaats, via het diertje of wezentje wat zij vormen uit klei.

Les 4: Zien en misschien

Zien en misschien	Wat ontbreekt?	Verstopt in het bos	Mijn geheime bos
-------------------	----------------	---------------------	------------------

De leerlingen leren ruimte weergeven door overlap, spelen met (on-)zichtbaarheid door contrast en camouflage. Ze maken kennis met het combineren van tekenen en collage. De leerlingen spelen met wie en wat er in een donker bos verstopt kan zitten en verkennen eng, spannend en nieuwsgierig.

Deze lessenreeks sluit aan bij de doorlopende leerlijn Cultuureducatie met Kwaliteit in Zoetermeer. Meer informatie over Cultuureducatie met Kwaliteit vind je [hier](#).

De leerlijn beeld is ontwikkeld door CKC & partners en geschreven door Loulou Joolen en Gerart Kamphuis. Neem bij vragen contact op via primair-onderwijs@ckc-zoetermeer.nl.

Ik en de wereld – Kind en knuffel

Groep 1/2, lessenreeks 'basis', les 1

Lesdoel: De leerlingen leren met vetkrijt lijnen en vlakken te maken en gericht te kijken naar verhoudingen.

Benodigde materialen: Wit tekenpapier A3-formaat en hard vetkrijt.

Opdrachten:

Kind en knuffel	Figuurtjes	Speelwereld	Vormen herkennen
-----------------	------------	-------------	------------------

Introductie:

In deze les leren de leerlingen met vetkrijt lijnen en vlakken te maken, contouren aan te brengen en vormen te tekenen van mensen en dieren.

Oriënteren: Kind en knuffel	5 minuten
Opdracht: Laat een prentenboek zien met illustraties van knuffels. Ook echte knuffels en poppen kunnen worden besproken. Zien de leerlingen de verschillen tussen de knuffels? Zijn er knuffels bij die op mensen lijken? Waaraan zien ze dat?	
Reflecteren: Bespreek met de leerlingen verschillen in grootte, dik en dun, vlak en lijn en uiterlijke kenmerken. Hoeveel poten zien ze, hoeveel ledematen?	

Onderzoeken: Figuurtjes	15 minuten
Opdracht: De leerlingen gaan verschillende figuurtjes tekenen. Lange en kleine figuurtjes, maar ook dunne en dikke figuurtjes. Dit doen ze met vetkrijt. Ze gebruiken de zijkant van het vetkrijt om vlakken te maken en de kop van het vetkrijtje om contouren aan te geven.	
Reflecteren: Wat hebben de leerlingen getekend? En klopt het? Wat is er groter, een buik of een hoofd? Hoeveel benen heeft de knuffel eigenlijk? En het mensfiguurtje?	

Uitvoeren: Speelwereld	30 minuten
Opdracht: De leerlingen tekenen een lievelingsknuffel met zichzelf erbij. Laat ze nadenken over verschillen in grootte en verhoudingen. Laat ze dikke en dunne lijnen gebruiken, maar ook de vormen inkleuren met vetkrijt. Natuurlijk kunnen ze er nog meer knuffels en ander speelgoed bij tekenen. Het mag echt hun speelwereld worden.	
Reflecteren: Wat hebben de leerlingen getekend? Een jongetje of een meisje? Een dik of een dun knuffelbeest? En waarom hebben ze voor bepaalde kleuren gekozen?	

Evalueren: Vormen herkennen	10 minuten
Opdracht: Laat de leerlingen de werkstukken van klasgenoten bekijken. Kunnen ze in de tekeningen knuffels en mensfiguurtjes terugvinden? Speelt de tekening zich binnen of buiten af? Zijn er bijv. bomen en huizen te zien of alleen tafels en stoelen?	
Reflecteren: Is het makkelijk of moeilijk om vlakken of lijnen te maken? Hebben de leerlingen er bijv. ook nog papa's en mama's bij getekend of opa's en oma's? En waarom?	

Aanvullende suggesties:
De leerlingen kunnen hun lievelingsknuffel mee naar school nemen en die gebruiken als uitgangspunt voor een kunstwerkje

Ik en de wereld – Buitenspelen

Groep 1/2, lessenreeks 'basis', les 2

Lesdoel: Leerlingen leren waar een echt schilderij van gemaakt is. Ze leren te schilderen met kwast en vingers en te werken met vlakken, streepjes, lijnen en stipjes

Benodigde materialen: Wit tekenpapier A3-formaat, schoolverf (rood, geel, blauw, paars, oranje, groen), kwasten, waterbakken en papieren handdoekjes.

Opdrachten:

Het schilderij	Verfverwerking	Buiten	Jouw schilderij
----------------	----------------	--------	-----------------

Introductie:

De leerlingen bekijken een echt schilderij en bespreken waar het van gemaakt is en wat erop afgebeeld is. Tevens leren ze de beginselen van het schilderen. Ze leren verf aan te brengen met de kwast en hun vingers.

Oriënteren: Het schilderij **5 minuten**

Opdracht: Hoe ziet een schilderij eruit? Laat de leerlingen een echt schilderij zien en bespreek het materiaal waarmee geschilderd is en waar het schilderij van gemaakt is. Wat is er op het schilderij te zien?

Reflecteren: Kunnen de leerlingen op het getoonde schilderij lijnen, vlakken en stippen waarnemen? Waar kun je behalve linnen nog meer op schilderen? Is alles wat je maakt een schilderij?

Onderzoeken: Verfverwerking **15 minuten**

Opdracht: Laat de leerlingen vormen maken met stipjes, lijnen en vlakken. Ze mogen gebruik maken van hun vingers of van kwasten. Ze kunnen, zonder hun vinger/kwast van het papier te halen, proberen lijnen te maken.

Reflecteren: Wat ziet er rustiger uit, een vorm met stipjes of een ingevuld vlak? Waarom?

Uitvoeren: Buiten **30 minuten**

Opdracht: Laat de leerlingen een schilderij maken met als onderwerp buitenspelen. Ze kunnen bomen, huizen, auto's, gras, wolken en natuurlijk zichzelf erbij schilderen. Bomen kunnen ze invullen met stipjes (met kwast of vingers), wolken kunnen uit vlakken bestaan, gras uit lijntjes etc.

Reflecteren: Is het makkelijker om met een kwast te schilderen of met je vingers? Hebben ze over de kleuren nagedacht?

Evalueren: Jouw schilderij **10 minuten**

Opdracht: Nabespreking van een paar schilderijen. Wat hebben de leerlingen in het schilderij gebruikt? Lijnen, stippen, vlakken?

Reflecteren: Is het moeilijk om de kleur mooi te houden? Wat vinden ze makkelijker: stippen, lijnen of vlakken? Hoe hebben ze het werk opgebouwd? Eerst vormen en lijnen en daarna ingevuld of andersom?

Aanvullende suggesties:

Groepjes van leerlingen op een echt schilderdoek (te koop bij Action, [Xenos](#) etc.) een schilderij laten maken en ophangen in het lokaal.

Ik en de wereld – Natuur en ik

Groep 1/2, lessenreeks 'basis', les 3

- Lesdoel:** De leerlingen onderzoeken natuurmateriaal met tastzin: natuurklei en bijvoorbeeld takjes, vruchtjes, bloemen, bladeren. Ze ontwikkelen waarnemen (tast en zicht) en fijne motoriek. De leerlingen vormen een geheimzinnige kleine (fantasie-)wereld.
- Benodigde materialen:** Kleisnijdraad, zachte oefen- of fijne chamotteklei (twee stukken: grootte van een sinaasappeltje, ca. 300 gr per leerling en grootte van een ei, ca. 200 gr per leerling), allerlei plantenmateriaal geknipt tot klein formaat, per leerling een nat badstofdoekje, stukje A5 gekleurd papier met namen leerlingen, evt. kleine bakjes en kleiplankjes.

Opdrachten:	Natuur en ik	Klei en tak	Tuin en bewoners	Mijn tuintje

Introductie:

De leerlingen beleven de verschillen in vorm en textuur van natuurmaterialen. Ze weten hoe die te gebruiken in een zelf te creëren omgeving. Zij nemen daarin zelf plaats, via het diertje of wezentje wat zij vormen uit klei.

Oriënteren: Natuur en ik	5 minuten
Opdracht: Bekijk de volgende schilderijen: Vincent van Gogh – Irissen in de tuin , Albrecht Dürer – Blackberry and Holly with Butterfly , Albrecht Dürer – De grote graszode . Wat voor kleine diertjes kun je tussen de planten zien? Wat voor diertjes of sprookjeswezens kunnen er verborgen leven? Toon divers plantenmateriaal uit het seizoen (niet heel klein geknipt) en bespreek verschillen in kleur, vorm en gevoel. Zing of zeg een (evt.) eigen versje over wat leeft en groeit/slaapt in dit seizoen. Bespreek de ervaringen van de leerlingen met bos en park, verborgen echte diertjes en fantasieboswezens. Waarom is een bos/park geheimzinnig?	
Reflecteren: Zien de leerlingen dikke of dunne, kromme of rechte takken? Zachte, harde, gladde, stekelige, kleurige bladeren, bloemen, vruchtjes? Kennen de leerlingen wormpjes, slakken, pissebedden, poppen, miertjes enz. uit ervaring? Dwergjes, elfjes, enz.? Kun je jezelf zo klein voorstellen? Waar zou je je dan verstoppen, lekker gaan zitten, op klimmen?	

Onderzoeken: Klei en tak	15 minuten
Opdracht: Bevoel verschillend plantenmateriaal en benoem de waarnemingen (zacht, glad, ruw, wollig, prik). Bevoelen een blokje klei (sinaasappelformaat, 300gr. per leerling), kneed het uit elkaar, maak een bal door steeds samen te drukken met beide handen kruiselings over de brok klei. Druk eerst met de hele hand. Later, als de bal enige vorm krijgt, druk je voorzichtig met de vingers. Veeg de rimpels en plooiën die overblijven weg met natte vingers (steeds aan het natte doekje vochtig maken). Daarna kun je de bal in het vochtige handdoekje inpakken voor je verder gaat met boetseren.	
Reflecteren: Voel je verschillen in het plantenmateriaal, hoe voelt het? Wat vind je fijn, mooi, kriebelig? Wat voel je aan de klei (nat, koud, plakkerig)? Wat kun je in deze opdracht met je klei (drukken, verschuiven, glad wrijven)?	

Uitvoeren: Tuintje (bosje) en bewoner	30 minuten
Opdracht: Maak een spannend tuintje/bosje waarin je kunt wonen. Duw je bal klei in het bakje en maak je bal wat platter (vier à vijf vingers dik). Steek verschillende takjes, vruchtjes, bladeren en bloemen in de klei tot je tuintje mooi vol is. Verzin een plekje waar bewoners kunnen zitten. Boetseer als je klaar bent van een extra stukje klei (eierformaat, 200 gr. per leerling) een wezentje (of meer) wat je in je tuintje plaatst. Eerst kneed je een balletje, waarna je het verandert. Zet het werkstuk op een gekleurd papier met de naam erop.	
Reflecteren: Hoe vol gaat het worden, durf jij die stekeltak ook? Wat kies je om kleur te geven? Waar komt je bewoner? Wie komt er in jouw tuintje? Hoe diep moet je de takjes en bladeren erin prikken? Waar zitten	

de oogjes? Enz.

Evaluëren: Mijn geheime bos

10 minuten

Opdracht: De leerlingen bekijken elkaars tuintjes en vertellen over hun geheime tuintje. Bespreek de bijzonderheden en kwaliteiten van de tuintjes na, en ga ook in op de ervaringen met plantenmateriaal en klei.

Reflecteren: Vonden jullie de activiteit vies, moeilijk, spannend of...?

Aanvullende suggesties:

Gebruik bij de oriëntatie eventueel een prentenboek.

Kies als drager in plaats van een bakje een vakje van een eierdoosje.

Je kunt de opdracht splitsen in twee leskernen 1. kleionderzoek en 2. onderzoek natuurmateriaal.

Bij 1 kun je dan een mooie bol maken, die je daarna laat veranderen in een vierkant blokje, of in een regelmatig viervlak (elk vlak is een regelmatige driehoek).

Bij 2 kunnen de leerlingen wat sneller een bodem maken en gaan fantaseren met hun tuintje.

Vraag eventueel enkele volwassenen om te helpen met het knippen van het plantenmateriaal.

Ik en de wereld – zien en misschien

Groep 1/2, lessenreeks 'basis', les 4

Lesdoel: De leerlingen gaan aan de slag met het ontdekken van 'echt zien' en fantaseren. Ze oefenen met het effect van gedeeltelijk zichtbaarheid. De leerlingen maken spanning en ruimte door overlap en camouflage. Ze vergelijken hun oplossingen en krijgen nieuwe ideeën.

Benodigde materialen: Per leerling één A4-papier en één stevig A3- of A4-tekenpapier, gekleurd papier, transparant papier in kleuren, een potje kleuterlijm, oliepastelkrijt.

Opdrachten:

Zien en misschien	Wat ontbreekt?	Verstopt in het bos	Mijn geheimzinnige bos
-------------------	----------------	---------------------	------------------------

Introductie:

De leerlingen leren ruimte weergeven door overlap, spelen met (on-)zichtbaarheid door contrast en camouflage. Ze maken kennis met het combineren van tekenen en collage. De leerlingen spelen met wie en wat er in een donker bos verstopt kan zitten en verkennen eng, spannend en nieuwsgierig.

Oriënteren: Zien en misschien **5 minuten**

Opdracht: Verstopt een speelgoeddiertje wat de leerlingen niet kennen, maar laat een klein stukje zien. Wat zou het zijn, waar zit 'ie? Bespreek de ervaringen van leerlingen rondom 's nachts in een donkere kamer, in het bos of in een parkeergarage zijn. Kun je zoiets in een kunstwerk maken?

Reflecteren: Zag je weleens een monster en bleek het een jas of stoel of dikke tak te zijn? Hoe kom je erachter wat het echt is?

Onderzoeken: Wat ontbreekt? **15 minuten**

Opdracht: Teken op A4 met krijt een dikke boom met dikke takken. Er zitten dieren verstopt. Af en toe zie je heel even een stukje. Teken een dier waar je maar een klein stukje van ziet.

Reflecteren: Op wat voor plekje kun je je dier verstoppen, wat voor stuk is er nog te zien? Zijn er nog meer manieren om te verstoppen?

Uitvoeren: Verstopt in het bos **30 minuten**

Opdracht: Scheur stukken papier in één kleur en plak hiervan een boswezen. Verstopt dit wezen in een bos, door meer papiertjes te plakken. Wat laat je nog zien van het verstopte wezen? Als je klaar bent, mag je met krijt nog meer verstopte wezens maken.

Reflecteren: Hoe maak jij je eerste wezen? Wat wordt het? Hoe ga je hem/haar verstoppen? Waarmee? Wat ga je nog meer maken?

Evalueren: Mijn geheimzinnige bos **10 minuten**

Opdracht: Bekijk en bespreek de werkstukken.

Reflecteren: Kunnen we de verstopte wezens zien? Hoe? Wat zijn het? Wat vond je lastig? Wat heb je ontdekt? Kun je nog zien of je wezen eng is of vriendelijk? Wat maakt het spannend?

Aanvullende suggesties:

Bekijk het schilderij [Oerwoud met tijger en jager van Rousseau](#), bijvoorbeeld bij de oriëntatie of de evaluatie.